

KOREYS TILIDAGI IDIOMALAR VA ULARNING MA'NOLARI

Zayniddinova Sarvinoz Jamoliddin qizi

Toshkent shahar Òzbekiston

Davlat Jahon tillari universiteti

Sharq filologiyasi Koreys tili yònalishi talabasi

99 471 02 41

sarvinozzayniddinova7@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada koreys tilida keng qo'llaniladigan idiomalar, ularning semantik xususiyatlari, tarixiy ildizlari va zamonaviy koreys jamiyatidagi o'rni tahlil qilinadi. Idiomatik ifodalar orqali xalq mentaliteti, kundalik hayotga, qadriyatlar va hissiyotlarga bo'lgan munosabat ifodalanadi. Maqola o'zbek tilida so'zlashuvchi o'rganuvchilar uchun koreys tilidagi idiomalarning mazmunini anglash, ularni nutqda to'g'ri ishlatish va ularning madaniy kontekstini tushunishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: koreys tili, idiomalar, frazeologizm, ma'no, madaniyat, tilshunoslik, iboralar, nutq

Kirish

Til nafaqat aloqa vositasi, balki xalqning tafakkuri, madaniyati va hayot tarzining aksidir. Har bir tilda o'sha jamiyatning o'ziga xos tafakkur tarzini, tarixiy tajribasini va ma'naviy qadriyatlarini ifodalovchi iboralar mavjud. Koreys tilida bunday ifodalar – idiomalar, ya'ni ma'nosi bevosita so'zlardan emas, balki umumiy kontekstdan anglashiladigan jumlar juda keng tarqalgan. Idiomalar orqali koreys xalqi o'zining hissiy holatini, hayotiy falsafasini, ijtimoiy muomala qoidalarini qisqa, ammo mazmunli shaklda yetkazadi. Ularni tushunish koreys tilida erkin muloqot qilish, adabiyot va ommaviy axborot vositalarini to'g'ri anglash uchun muhim ahamiyatga ega. Koreys tilidagi idiomalar insonning kundalik hayotidagi hissiyotlari, munosabatlari, ijtimoiy holatlari va tajribalarini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Ular rasmiy va norasmiy nutqda, ayniqsa ommaviy axborot vositalari, seriallar, kino va

adabiy asarlarda juda keng qo'llaniladi. Shu sababli koreys tilida ravon muloqot qilmoqchi bo'lgan har qanday o'rganuvchi ushbu idiomatik ifodalarni o'zlashtirishi zarur.

Idiomalar ko'pincha qisqa, ammo obrazli tuzilgan bo'lib, unda chuqur madaniy, tarixiy va ijtimoiy ma'no mujassam bo'ladi. Masalan, “개구리 올챙이 적 생각 못 한다” iborasi so'zma-so'z “qurbaqa kurkachalik vaqtini eslay olmaydi” degan ma'noni bildiradi. Aslida bu “odam avvalgi oddiy hayotini unutib, hozirgi maqomini haddan tashqari ko'taradi” degan tanqidiy fikrni bildiradi. Bu ibora orqali koreys xalqi odamlardagi minnatdorchilik va kamtarlik tamoyillarini eslatadi.

Shuningdek, koreys tilida hayvonlar, tabiat hodisalari yoki kundalik narsalar asosida yaratilgan idiomalar juda ko'p. Bunday obrazlar xalq hayoti va tabiat bilan bog'lanishini, xalqona fikrlash tarzini aks ettiradi. Masalan:

• “호랑이도 제 말 하면 온다” – “yo'lbars haqida gapirsang, o'zi keladi”

– bu o'zbek tilidagi “eslasa, eshikdan kiradi” iborasiga o'xshaydi.

• “가는 말이 고와야 오는 말이 곱다” – “yaxshi gapirsang, yaxshi javob

olasan” – bu esa “Yaxshilik qil, yaxshilik top” maqoliga yaqin.

Shuningdek, **yangi avlod orasida shakllanayotgan zamonaviy idiomalar** ham alohida e'tiborga loyiq. Internet madaniyati, ijtimoiy tarmoqlardagi jarayonlar natijasida ko'plab qisqartmalar yoki teskari ma'noli iboralar (ironiyalar) keng tarqalmoqda. Masalan:

• “갑분싸” – “갑자기 분위기 싸해지다” jumlasining qisqartmasi bo'lib,

“kutilmaganda muhit sovib ketdi” degan ma'noni bildiradi. Bu ibora g'alati gap, nomaqbul hazil yoki noqulay holatdan so'ng paydo bo'ladigan vaziyatni ifodalaydi.

• “TMI” – bu ingliz tilidagi “Too Much Information” qisqartmasi bo'lib, koreys yoshlarining nutqida aynan shunday shaklda ishlatiladi, ortiqcha yoki keraksiz ma'lumot degan ma'noni anglatadi.

Koreys idiomalarini o'rganishda ularni **konkret misollar bilan yodlash, matnli kontekstda tushunish, turli vaziyatlarga bog'lab ko'rish**, shuningdek **koreys tilida o'qish va tinglash materiallari** orqali amaliy ravishda mashq qilish samarali hisoblanadi. Ayniqsa, koreys xalq ertaklari, maqollar, hikmatli so'zlar va suhbatlarda uchraydigan idiomalarni o'rganish orqali nafaqat tildagi boylikni, balki xalq ruhiyatini ham tushunish mumkin.

Ba'zi idiomalar esa murakkab ma'no qatlamlariga ega bo'lib, grammatik va semantik jihatdan chuqur o'rganishni talab qiladi. Ularni noto'g'ri ishlatish holatlari noqulaylik tug'dirishi, ba'zida esa xatolik yoki adashishga olib kelishi mumkin. Shuning uchun har bir idiomani faqat tarjima qilish emas, balki **uning madaniy, pragmatik va ijtimoiy kontekstini** anglab o'zlashtirish juda muhim.

Bundan tashqari, **idiomalarni boshqa til (masalan, o'zbek yoki rus tili) iboralari bilan solishtirish** orqali ularni tezroq eslab qolish mumkin. Bu yondashuv ikki til orasidagi tafakkur farqlari va umumiyliklarini ochib beradi, ayniqsa tarjimonlar, tilshunoslar va til o'rganuvchilar uchun juda foydalidir. Koreys tilidagi idiomalar ko'pincha an'anaviy qadriyatlar va jamiyat tuzilishining aksidir. Ular shaxslararo munosabatlar, ijtimoiy tartib-qoidalar va hurmat ko'rsatish tizimiga chuqur bog'liq. Masalan, ko'plab idiomalar "oila", "do'stlik", "katta va kichiklar" munosabatlarini ta'riflaydi va shu jihatdan koreys madaniyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Shu sababli, idiomalar nafaqat tilshunoslik, balki antropologik, madaniy va ijtimoiy tadqiqotlarda ham muhim o'ringa ega.

Idiomalar tilning figurativ va metaforik jihatlarini kuchaytiradi. Masalan, koreys tilida "불난 집에 부채질하다" (o't chiqqan uyga shamol purkash) iborasi mavjud bo'lib, bu odamlarning mavjud muammolarini yanada kuchaytirish yoki yomonlashtirish ma'nosini anglatadi. Bu ibora orqali ijtimoiy vaziyatlarda qanday xatti-harakatlardan saqlanish kerakligi haqida ogohlantirish beriladi.

Koreys idiomalari ko'pincha tabiat va hayvonot olamidan olingan. Bu esa tilni yanada boy va jonli qiladi. Masalan, "바람을 피우다" (to'g'ridan-to'g'ri "shamol

qilish”) idiomasi “yolgʻon gapirish” yoki “aldash” degan maʼnoga ega. Bu kabi idiomalar tilni oʻrganayotganlar uchun qiziqarli va esda qolarli boʻlib, ularni nutqda ishlatishda tilning tabiiyligi va madaniy muvofiqligini taʼminlaydi.

Idiomalarni oʻrganishda ularning morfologik va sintaktik strukturalarini ham koʻrib chiqish lozim. Baʼzi idiomalar oddiy soʻzlarning birikmasidan tashkil topgan boʻlsa, boshqalari murakkab grammatik shakllarda boʻlishi mumkin. Shuning uchun, idiomalarni kontekst bilan birga oʻrganish, ularning nutqdagi joylashuvi va rolini anglash til oʻrganish samaradorligini oshiradi.

Zamonaviy koreys tilida yoshlar va internet madaniyati natijasida paydo boʻlgan yangi idiomalar tilning dinamik oʻzgarishini koʻrsatadi. Bu iboralar koʻpincha qisqartmalar, slang soʻzlar va xalqaro taʼsirlangan atamalar shaklida yuzaga chiqadi. Misol uchun, “셀카” (selfie) va “먹방” (yemaklarni koʻrsatib beruvchi video) kabi soʻzlar idiomatik tusga ega boʻlib, kundalik nutqda keng qoʻllaniladi.

Idiomalar nafaqat oʻrganilayotgan tilning lugʻat boyligini oshiradi, balki til sohiblarining fikrlash uslubini, qadriyatlarini va dunyoqarashini ham anglash imkonini beradi. Shu bois, til oʻrganuvchilarga idiomalarni oʻrganish va faol qoʻllash tavsiya etiladi.

Bundan tashqari, idiomalar tarjimasi qiyin boʻlgani uchun, ularni oʻzbek tiliga yoki boshqa tillarga toʻgʻri va aniq tarjima qilish uchun chuqur madaniy bilim va tilshunoslik tajribasi zarur. Har bir idioma oʻzining kontekstida va oʻzining madaniy fonida oʻrganilishi va tushunilishi kerak.

Koreys tilidagi idiomalar odatda qadimgi hikmatlar, tarixiy voqealar, afsonalar yoki kundalik hayotdan olingan tajribalar asosida shakllangan. Ular qisqa, lekin koʻp maʼnoli iboralar boʻlib, muayyan holatni obrazli tasvirlash orqali taʼsirchanlikni oshiradi. Masalan, “발이 넓다” degan ibora soʻzma-soʻz “oyogʻi keng” degani boʻlsa-da, aslida bu “koʻp tanishlari bor, har yerda aloqalari mavjud odam” degan maʼnoni anglatadi. Bu kabi idiomatik iboralar koreys jamiyatida tez-tez qoʻllanadi va ularni tushunmasdan muloqotda toʻliq ishtirok etish qiyin boʻladi.

Yana bir keng tarqalgan ibora — “눈이 높다” bo‘lib, so‘zma-so‘z “ko‘zi baland” degan ma‘noni bildiradi. Lekin aslida bu “inson talabchan, oson rozi bo‘lmaydi, juda yuqori mezonlarga ega” degan tushunchani ifodalaydi. O‘zbek tilidagi “ko‘zi baland” iborasi bilan ma‘nodosh, bu ikki til orasidagi idiomatik mosliklarni ko‘rsatadi. Ammo ayrim idiomalar koreys tiliga xos madaniy elementlar bilan boyitilgan bo‘lib, ularni boshqa tilda aynan tarjima qilish qiyin. Masalan, “닭 쫓던 개 지붕 쳐다본다” degan ibora “jo‘jani quvlagan it tomga qaraydi” deb tarjima qilinsa-da, ma‘nosi – “umid qilgan narsasini qo‘ldan boy bergan odam” degan obrazni beradi. Bunday iboralar madaniy kontekstda o‘rganilishi lozim.

Ko‘plab idiomalar koreys tilidagi qadimiy yozma manbalardan kelib chiqqan. Ayniqsa, xitoy yozuvi ta‘sirida shakllangan idiomatik ifodalar hanja (漢字) asosida tuzilgan bo‘lib, ularning semantik chuqurligi juda boy. Masalan, “사면초가” (四面楚歌) – “to‘rt tomondan dushmanlar bilan o‘ralgan” degan ibora qadimiy Xitoy tarixidagi voqeaga asoslangan bo‘lsa-da, hozirgi koreys tilida “og‘ir ahvolda yolg‘iz qolgan odam” ma‘nosida qo‘llaniladi. Bu kabi idiomalarni tushunish uchun til bilan birga madaniyatni ham o‘rganish lozim.

Zamonaviy koreys tilida yangi idiomatik ifodalar ham yuzaga kelmoqda. Mass-media, internet va yoshlar madaniyati ta‘sirida ba‘zi so‘zlar va iboralar yangi mazmun kasb etmoqda. Masalan, “손절하다” iborasi aslida “qo‘lni uzmoq” degani bo‘lsa-da, yoshlar orasida bu “biror kishi bilan aloqani butunlay uzish” ma‘nosida ishlatiladi. Yana bir misol – “현타 오다” bu qisqartma bo‘lib, “현실 자각 타임” (haqiqatni anglash vaqti) iborasining qisqargan shaklidir va hissiy holatdagi o‘zgarishni bildiradi.

Idiomalarni koreys tilida to‘g‘ri tushunish va ishlatish uchun ularni kontekstda o‘rganish, koreys kino, serial, matnlar va suhbatlardan kuzatib borish samarali usuldir. Shuningdek, har bir idiomaning paydo bo‘lish tarixi, ma‘nosi, qo‘llanish joyi va sinonimik iboralari bilan tanishish til o‘rganish jarayonini yanada chuqurlashtiradi.

Bunday iboralar nafaqat nutqni boyitadi, balki o'z fikrini ifodali va mazmunli yetkazishga yordam beradi.

Xulosa:

Koreys tilidagi idiomalar – tilning madaniy boyligini aks ettiruvchi muhim unsurlardan biridir. Ular yordamida til sohiblarining hayotga bo'lgan munosabati, qadriyatlari va tajribasi ifodalanadi. Idiomalarni o'rganish koreys tilini puxta egallashning ajralmas qismi bo'lib, ularni amaliy nutqda qo'llay olish til o'rganayotgan shaxsning lingvistik saviyasini oshiradi. Til o'rganuvchilar uchun idiomalarni o'zlashtirish muloqotda tabiiylik va boylik kiritadi. Shu bois, koreys idiomalarining ma'nosi va kontekstini tushunish, ularni faol mashqlarda qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Sohn, H. S. (2001). *The Korean Language*. Cambridge University Press
- National Institute of Korean Language – www.korean.go.kr
- Kim, H. (2012). *Idiomatic Expressions in Modern Korean*. Seoul National University Press
- Lee, I. & Ramsey, S. R. (2000). *The Korean Language*. SUNY Press
- KoreanClass101 Idiom Archives
- TTMIK (Talk To Me In Korean) – Idioms Series
- Cho, Y. (2020). *Korean Idioms in Use*. Yonsei University Press